

שם המוסד	אזור מנהל	מספר תלמידי	מספר מורים	מספר כיתות	מספר שעות לימוד	מספר כיתה	מספר שעות לימוד
מרכז חינוך	מנהל מוסד	מספר תלמידי	מספר מורים	מספר כיתות	מספר שעות לימוד	מספר כיתה	מספר שעות לימוד

חוזרי מנכ"ל

מדינת ישראל
משרד החינוך

- הדפסת עמוד
- שליחה לחבר
- שיתוף בפייסבוק
- שיתוף בטוויטר
- rss

חוזרי מנכ"ל << 3.1-42 >> **הוראות קבע** << 3.1 ארגון העבודה הפדגוגית >> 3. ארגון ומינהל << עץ מדורים
החינוך הממלכתי המשלב – הנחיות לבתי ספר המבקשים להיחשב בתי ספר משלבים

חיפוש

- חיפוש
- חוזר אחרון
- עץ מדורים
- אודות
- חוזרי מנכ"ל בקבצי PDF
- הוראות ישנות שבוטלו

3. ארגון ומינהל

3.1 ארגון העבודה הפדגוגית

3.1-42 החינוך הממלכתי המשלב – הנחיות לבתי ספר המבקשים להיחשב בתי ספר משלבים

מבוא

תמצית

חוזר זה מפרט את הדרישות המינהליות והפדגוגיות מבית ספר המבקש להיחשב מוסד חינוך ממלכתי משלב, היינו מוסד חינוך ממלכתי המשלב בתכנית הלימודים ובאורח החיים שלו לימוד מקורות יהודיים בהיקף רחב. זאת בהסתמך על התיקון מס' 10 לחוק החינוך הממלכתי, התשס"ח-2008, אשר עבר בכנסת ה-17 ביום 15.7.08, וכן על התקנות שפורסמו לאחרונה בנושא.

התוקף: החל מ-1 באפריל 2012.

התחולה: בתי הספר היסודיים וחטיבות הביניים הממלכתיים הרשמיים במגזר היהודי שיבחרו להשתתף בתכנית.

הסטטוס: חדש.

חוזרים קודמים בנושאים קשורים

- סעיף 3.1-20 בחוזר הוראות הקבע סג/9(א), "תכנית תל", תגבור לימודי יהדות" – **בתוקף**
- סעיף 9.7-4 בחוזר "הודעות ומידע" עא/1, "מורשת ותרבות ישראל – מקצוע חובה במערכת החינוך הממלכתי" – **בתוקף**
- סעיף 3.4-4 בחוזר הוראות הקבע סד/8(א), "מטרות החינוך על פי חוק חינוך ממלכתי התשי"ג – **בתוקף**.

התפוצה: מנהלי בתי הספר, המפקחים ומנהלי מחלקות החינוך ברשויות המקומיות.

הגורם האחראי

- א. **שם היחידה:** המינהל הפדגוגי
- ב. **בעל התפקיד:** מתאם פעולות המינהל הפדגוגי
- ג. **מספר הטלפון:** 02-5603099
- ד. **כתובת הדוא"ל:** mirina@education.gov.il.

תוכן העניינים

1. רקע: מהות החינוך המשלב
2. הגדרות
3. התנאים שעל מוסד חינוך ממלכתי משלב לעמוד בהם
4. אופן הגשת הבקשה להיחשב מוסד חינוך ממלכתי משלב
5. קבלת החלטה בבקשה והודעה בדבר ההחלטה
6. מעמדו של בית ספר משלב
7. הוראת מעבר
8. תקציב תוספתי
9. הצוות החינוכי במוסד החינוך המשלב
10. פיתוח מקצועי
11. אורחות חיים במוסד החינוך המשלב
12. מתווה לתכנית לימודים משלימה בנושא תגבור לימודי יהדות
13. מדדי הערכה

14. נספח: טופס בקשה של מוסד חינוך להיחשב מוסד חינוך משלב.1. **רקע: מהות החינוך המשלב**

חוק החינוך הממלכתי (תיקון מס' 10) התשס"ח-2008 אשר עבר בכנסת ה-17 ביום 15.7.2008 (פורסם בס"ח 2168, בתאריך 21.7.08), קובע כי בהתקיים תנאים מסוימים יוכל שר החינוך להכריז על מוסד חינוך ממלכתי רשמי (ממלכתי או ממלכתי-דתי) לדרגות הכיתות א'-ט' שהוא מוסד חינוך "ממלכתי-משלב". החוק גם מסמיך את השר לקבוע הוראות במסגרת חקיקת משנה לעניין הדרישות המהותיות והפרוצדורליות שעל בית ספר המבקש להיחשב בית ספר משלב לעמוד בהן.

שר החינוך פרסם את "תקנות חינוך ממלכתי (מוסד חינוך ממלכתי משלב) התשע"ב-2011", והסמיך את מנהלת המינהל הפדגוגי כממונה על החינוך הממלכתי המשלב. ההוראות שלהלן, המבוססות על תקנות אלה, מבהירות את מהותו של החינוך הממלכתי המשלב, מפרטות את התנאים ואת אופן הגשת הבקשה להיחשב מוסד משלב החל משנת הלימודים התשע"ג ואילך, וכן מציגות מתווה לתכנית לימודים בבית ספר של החינוך המשלב.

ההנחיות בחוזר הן הוראות קבע, אולם בכל הנוגע לתהליך הקבלה של בית הספר לחינוך הממלכתי המשלב חלות **הוראות מעבר** לשנות הלימודים התשע"ג והתשע"ד המאפשרות גמישות רבה יותר בלוחות הזמנים, כמפורט ב-7 להלן.

2. **הגדרות**

- 2.1 **החינוך הממלכתי המשלב**: מסגרת חינוכית המשותפת לתלמידים המקיימים אורח חיים דתי, חילוני ומסורתי, המטפחת את זהותה הייחודית של כל אחת מן הקבוצות תוך ביסוסה על התרבות היהודית ועל ערכי הסובלנות והאחדות הלאומית.
- 2.2 **מוסד חינוך "ממלכתי-משלב"**: מוסד חינוך ממלכתי המשלב בתכנית הלימודים ובאורח החיים שלו לימוד מקורות יהודיים וציוניים בהיקף רחב ובאופן מעמיד, תוך שימת דגש על העיסוק בזהות היהודית והציונית ועל חינוך לערכי הסובלנות במורשת ישראל ולקיום חיים משותפים וברית ייעוד וגורל בין כל חלקי העם בישראל ובתפוצות.
- 2.3 **תכנית הלימודים בבתי הספר של החינוך המשלב**: תכנית המתגברת את לימודי היהדות והציונות כתוספת לתכניות הלימודים הרשמיות של משרד החינוך ואינה באה להחליפן. בתכנית זו לימודי היהדות והציונות והעיסוק בזהות היהודית מתקיימים הן במסגרת הלימודים הפורמאלית והן בתחום הבלתי-פורמאלי, והם באים לידי ביטוי באורח החיים הבית-ספרי, המבוסס על הלוח העברי ועל המנהגים היהודיים, וכן במסגרות כמו בית מדרש בית-ספרי וקהילתי, סורים לימודיים בנושאי זהות יהודית וישראלית וטקסים ואירועים הקשורים ללוח השנה העברי.
- 2.4 **הממונה**: מנהל המינהל הפדגוגי שהוסמך על ידי השר לממונה במשרד החינוך על החינוך הממלכתי המשלב.

3. **התנאים שעל מוסד חינוך ממלכתי משלב לעמוד בהם**

להלן יפורטו התנאים המהותיים שמוסד חינוך המבקש להיות מוסד חינוך ממלכתי משלב חייב לעמוד בהם:

- א. קיימת הסכמה בכתב של שני שלישים לפחות מהורי התלמידים. ביישוב שבו בית הספר הוא היחיד מסוגו (ממלכתי או ממלכתי-דתי) דרושה הסכמה של 90% מהורי התלמידים. על ההסכמה להינתן לאחר שמנהל המוסד יסביר לכלל ההורים במסמך כתוב את משמעות הפיכתו של בית הספר למוסד משלב.
- ב. קיימת הצהרה בכתב של מנהל מחלקת החינוך ברשות המקומית על האפשרות לשיבוץ חלופי סביר לתלמידים שהוריהם לא הביעו הסכמה להפיכת מוסד החינוך למשלב.
- ג. קיימת הסכמה בכתב של רוב אנשי הצוות הפדגוגי בבית הספר (המורים, המנהל, סגני המנהל, היועצים החינוכיים או הפסיכולוגים ובעלי התפקידים הנוספים מתחום הפדגוגיה בבית הספר). על ההסכמה להינתן לאחר שמנהל המוסד הסביר להם במסמך כתוב את משמעות הפיכתו של בית הספר למוסד משלב ואת הצורך לעבור השתלמות בנושא.

- ד. המפקח על המוסד החינוכי אישר בכתב קיום תכנית לימודים משלימה בעלת ערך פדגוגי ראוי התואמת את עקרונות החינוך הממלכתי המשלב ואת מטרותיו והכוללת לימוד מעמיק של מקורות יהודיים בהיקף רחב, תוך שימת דגש על עיסוק בזהות יהודית ועל חינוך לערכי סובלנות במורשת ישראל ולקיום חיים משותפים וברית ייעוד וגורל בין כל חלקי העם בישראל ובתפוצות.
- ה. בית הספר מקיים, או עתיד לקיים, אקלים בית-ספרי ואורח חיים ההולמים את ערכי החינוך המשלב ואת מטרות החינוך הממלכתי הקבועות בחוק חינוך ממלכתי והמותאמים הן לאורח חיים דתי והן לאורח חיים שאינו דתי, לרבות גילוי סובלנות מרבית לאורח חיים דתי ושאינו דתי, וכן סבלנות וסובלנות לסממני לבוש והתנהגות שונים ולסמלים חיצוניים מגוונים.
- ו. יש בבית הספר רכז יהדות מבין רכזי המקצוע של בית הספר (בהתאם להסכם הרפורמה של "אופק חדש").
- ז. ניתנו חוות דעת חיוביות של הגורמים הרלוונטיים – המפקח על בית הספר, מנהל המחוז, הגורמים הרלוונטיים ברשות החינוך המקומית וכיוצא באלה – לעניין התקיימות התנאים הנקובים בחוק ובתקנות וההשלכות של הפיכת בית הספר למשלב על סוגיות של רישום ושל אזורי רישום.

4. אופן הגשת הבקשה להיחשב מוסד חינוך ממלכתי משלב

- מנהל המינהל הפדגוגי הוא הגורם האמון במשרד על החינוך הממלכתי המשלב. מוסדות החינוך יגישו לו את בקשותיהם להשתייך לחינוך הממלכתי המשלב.
- הבקשה של מוסד חינוך להיות מוסד חינוך משלב (להלן "הבקשה") תוגש לממונה על החינוך המשלב במשרד החינוך לא יאוחר מיום א' במרחשוון של כל שנה לגבי שנת הלימודים המתחילה בשנה שלאחר מכן.
- הבקשה תוגש בכתב, בחתימת מנהל מוסד החינוך, ותיערך לפי הטופס שבתוספת הראשונה לתקנות (ראה בנספח), ותוגש **יחד עם כל המסמכים האלה:**
- 4.1 חוות דעת כתובה מאת המפקח על מוסד החינוך לגבי תכנית ההשלמה ולגבי קיומם של התנאים הנקובים בחוק ובתקנות להפיכת מוסד החינוך למשלב, וכן לגבי השלכות המהלך על סוגיות של רישום ואזורי רישום
- 4.2 חוות דעת כתובה מאת מנהל המחוז לגבי פתרונות חינוך חלופיים סבירים לילדים המתגוררים ביישוב שאינם מעוניינים ללמוד במוסד חינוך משלב ופירוט פתרונות אלה (על חוות הדעת להתייחס גם לקיום התנאים הנקובים בחוק ובתקנות להפיכת מוסד החינוך למשלב, וכן להשלכות המהלך על סוגיות של רישום ואזורי רישום)
- 4.3 חוות דעת כתובה מאת רשות החינוך המקומית בחתימת מנהל מחלקת החינוך ברשות לגבי השאלה אם יש פתרונות חינוך חלופיים סבירים לילדים המתגוררים ביישוב שאינם מעוניינים ללמוד במוסד חינוך משלב ופירוט פתרונות אלו (חוות הדעת תתייחס גם לקיום התנאים הנקובים בחוק ובתקנות להפיכת מוסד החינוך למשלב, וכן להשלכות המהלך על סוגיות של רישום ואזורי רישום)
- 4.4 העתק של החוזר שהועבר מטעם מנהל בית הספר להורים ולמורים ובו הסבר על משמעות הפיכתו של בית הספר למשלב
- 4.5 העתקים של חתימות ההורים והמורים על כתבי ההסכמה להפיכת בית הספר למשלב
- 4.6 תכנית הלימודים המשלימה של מוסד החינוך, שעיקרה תגבור לימודי היהדות (ראה ב-12 להלן).

5. קבלת החלטה בבקשה והודעה בדבר החלטה

- לאחר קבלת הבקשה וכל המסמכים הנדרשים על פי התקנות והמפורטים בהמשך ידון בה מנהל המינהל הפדגוגי ויודיע על החלטתו בתוך 60 ימים מיום קבלתה ולא יאוחר מיום א' בטבת של אותה שנה.
- ההחלטה המנומקת תוגש בכתב למנהל מוסד החינוך, למפקח על מוסד החינוך, למנהל מחלקת החינוך ברשות המקומית ולמנהל המחוז, ואם מוסד החינוך הוא ממלכתי-דתי – גם למנהל מינהל החינוך הדתי במשרד החינוך.
- במקרה של היענות לבקשת בית הספר לשיכו לחינוך הממלכתי המשלב יש לפעול כדלקמן:**

- א. על מנהל מחלקת החינוך ברשות המקומית להודיע להורי התלמידים בהודעה בכתב, לא יאוחר מיום ט"ו בטבת של אותה שנה, כי המוסד עתיד להיות מוסד חינוך משלב. כל הורה שיבקש לרשום את ילדו לבית ספר אחר יוכל לעשות זאת במשרדי מחלקת החינוך ברשות המקומית בתקופת הרישום של אותה שנה.
- ב. על המפקח על מוסד החינוך להודיע בכתב לסגל הפדגוגי במוסד החינוך, לא יאוחר מיום ט"ו בטבת של אותה שנה, כי המוסד עתיד להיות מוסד חינוך משלב. מורה שלא יהיה מעוניין להישאר בבית הספר לאחר הפיכתו למשלב יוכל לפנות למפקח בבקשה להעברה למוסד חינוכי אחר.

6. מעמדו של בית ספר משלב

הממונה (מנהל המינהל הפדגוגי) רשאי בכל עת להורות על ביטולה של ההחלטה כי מוסד חינוך הוא מוסד חינוך משלב, על התנייתה בתנאים או על התלייתה לתקופה קצובה שהממונה יקבע, אם ימצא כי מוסד החינוך המשלב אינו עומד בתנאי החוק או בתנאי התקנות, כולם או בחלקם, או בתנאים המפורטים בחוזר זה.

7. הוראת מעבר

על אף האמור ב-3 וב-4 לעיל בעניין המועדים להגשת בקשה, לקבלת החלטה ולמועדי ההודעה לגורמים הרלוונטיים – לגבי שתי שנות הלימודים הקרובות יש בתקנות הוראת חריגות, מתוך רצון להקל על המוסדות ולבוא לקראתם.

מועדי הגשת הבקשות של מוסדות החינוך לממונה לגבי שנות הלימודים התשע"ג והתשע"ד הם כדלקמן:

- א. לשנת הלימודים התשע"ג – מוסד חינוך רשאי להגיש בקשה להיות מוסד חינוך משלב עד יום ט' בניסן התשע"ג, 1 באפריל 2012. מנהלת המינהל הפדגוגי רשאית להאריך את המועד למבקשי ארכה מנימוקים סבירים.
- ב. לשנת הלימודים התשע"ד – מוסד חינוך רשאי להגיש בקשה להיות מוסד חינוך משלב עד יום א' בכסלו התשע"ג, 15 בנובמבר 2012. בסמכות הממונה להאריך את המועד למבקשי ארכה מנימוקים סבירים.
- ג. הממונה יידרש להחליט בבקשות של מוסדות החינוך להיחשב כמשלבים לגבי שנת הלימודים התשע"ג בתוך 45 ימים מיום הגשת הבקשה, ולגבי שנת הלימודים התשע"ד בתוך 30 ימים מיום הגשת הבקשה.
- ד. מנהל מחלקת החינוך ברשות המקומית יודיע על החלטות הממונה לגבי הבקשות להורים, למנהל מוסד החינוך ולראש הרשות המקומית תוך שבועיים מיום קבלתן.
- ה. המפקח על מוסד החינוך יודיע לסגל הפדגוגי במוסד החינוך על הפיכתו למשלב בתוך שבועיים מיום קבלת ההחלטה.

8. תקציב תוספתי

בית ספר שיוכר כמשלב יהיה זכאי לתקציב תוספתי בשעות שבועיות בכפוף לסכום שיוקצה מדי שנה על-ידי המשרד לטובת הנושא ובהתאם לשיקול דעתו של הממונה.

9. הצוות החינוכי במוסד החינוך המשלב

9.1 מנהל ביה"ס

המנהל נדרש להשקפת עולם פתוחה ופולורליסטית ולראייה רב-צדדית של המציאות הישראלית והיהודית; זאת מתוך ידע מעמיק במקורות היהדות ובנושאים ציוניים ובעקבות בירור ועיצוב של התודעה האישית שלו ושל מרכיבי זהותו.

כמו כן על המנהל להיות בעל יכולת גבוהה בפתרון קונפליקטים ובעל נכונות להתעמת ולהתמודד עם סוגיות ועם דילמות ערכיות כבדות משקל.

9.2 רכז היהדות

לבית הספר ימונה רכז האמון על ריכוז הנושא ועל קידומו. הרכז יעבוד בשיתוף פעולה עם מחנכי הכיתות, עם רכזים של תחומי דעת נוספים, עם גורמי חוץ רלוונטיים ועוד. הרכז יהיה אחראי, לצד המנהל, על הטמעת אורח החיים המשלב בבית הספר ועל ריכוז הפיתוח של תכנית הלימודים הבית-ספרית המשלימה על פי המתווה שלהלן, וכן על יישומה השוטף בבית הספר.

9.3 הצוות החינוכי

המורים והמחנכים יהיו בעלי השקפת עולם פלורליסטית, יחנכו לערכים יהודיים וציוניים, לשוויון ולסובלנות כלפי בעלי זהויות דתיות מגוונות ויקבלו על עצמם את הקווים המנחים של החינוך המשלב.

10. פיתוח מקצועי

על הצוות הבית-ספרי לעבור השתלמויות רלוונטיות לחינוך המשלב במהלך שלוש השנים הראשונות מיום קבלת המעמד המשלב לבית הספר. ההשתלמויות תהיינה במסגרת המתווה לפיתוח מקצועי של "אופק חדש". ההכשרה תתבסס הן על העמקת הידע בתחום לימודי היהדות והן על גיוון דרכי ההוראה בהלימה לחינוך המשלב.

11. אורחות חיים במוסד החינוך המשלב

החינוך המשלב שם דגש על קיום אקלים ואורח חיים בית-ספריים התואמים את הקווים המנחים שלו, כמפורט להלן:

- **חזון:** קהילת בית הספר כולה תנסח חזון שיבטא את העקרונות של הקבלה והכבוד למסורת, לאמונות ולדעות שהתלמידים חונכו עליהם בבתיהם.
- **פלורליזם וסובלנות:** בית הספר המשלב ישאף לקיים בקרב חברו המושתתת על שוויון ועל יחס של כבוד לאורחות חיים שונים ולזהויות שונות.
- **תקנון:** בית הספר ינסח תקנון משלו, שישקף הלכה למעשה את חזונו ואת ייחודו ויבטא את היבטיו של החינוך המשלב.
- **עיצוב דרכי-השיח:** בבית הספר יעוצבו שיח ושפה המושתתת על העושר הרב במקורות היהודיים.
- **קהילה לומדת:** בבית הספר תתקיימה מסגרות מגוונות של לימוד במעגלים שונים: תלמידים, מורים, הורים וקהילה. הסוגיות הנלמדות תיבחרנה על ידי הצוות.
- **קהילת הורים:** בית הספר יפעל לגיבוש קהילת הורים פעילה באמצעות הנהגת הורים שתפעל לקידומו ולהעמקתו של החינוך המשלב בבית הספר.
- **סביבה לימודית:** בבית הספר המשלב יוקם חדר למידה שירוכז בו חומרים על פי תכנית הלימודים המשלימה של החינוך המשלב. הכיתות, החללים והחצרות ישקפו את ערכי החינוך המשלב.
- **תפילה:** בית הספר הרוצה בכך יקים בין כתליו בית כנסת. בית הספר לא יחייב תפילה ויציע גם חלופה ערכית, כגון עיון ודין בתפילה, חיבור תפילה אישית ועוד.
- **אירועים חווייתיים כחלק מאורח החיים של בית הספר:** בית הספר יקיים אירועים כגון טקסים, קבלות שבת, חגים ומועדים ותפילות שבהם יבואו לידי ביטוי עקרונות החינוך המשלב.
- **הפרהסיה הבית-ספרית:** בפרהסיה הבית-ספרית תתקיימה שמירת שבת וכשרות. בסוגיית קוד הלבוש תישמר זכותו של בית הספר להנהיג תקנון מוסכם.
- **פעילות חוץ-בית-ספרית:** תכנית הפעילות החוץ-בית-ספרית (טיולים, סיורים, סמינרים ועוד) תבטא את ערכי בית הספר המשלב.

12. מתווה לתכנית לימודים משלימה בנושא תגבור לימודי יהדות

12.1 התחומים הלימודיים שעל בסיסם ייבנה תגבור לימודי היהדות הם **תנ"ך, תורה שבעל-פה, מחשבת ישראל ותולדות עם ישראל ומדינת ישראל**. המטרה היא להתוודע לתחומי היצירה המגוונים בתרבות ישראל במהלך הדורות – הספרות המקראית, ספרות חז"ל, הגות ימי הביניים, ספרות השאלות והתשובות, ספרות הקבלה והחסידות, ספרות העת החדשה וספרות ההגות הציונית – תוך הבנה של התפתחותם ברצף ההיסטורי.

12.2 מטרות התכנית

- א. לחבר בין חלקים שונים של העם היהודי וליצור תרבות המבוססת על סובלנות ועל פלורליזם באמצעות דיאלוג, תוך חיזוק ההיכרות והדגשת המשותף במטרה להפחית חששות, עימותים וניכור
- ב. לסייע בידי התלמידים להגדיר ולעצב את זהותם היהודית תוך שמירה על אורח חייהם מבית

- ג. לטפח אקלים חינוכי-תרבותי יהודי-ישראלי וציוני המבוסס על ערכים של קבלת האחר, היכרות אתו ויצירת דיאלוג המבוסס על כבוד הדדי
- ד. לאפשר לתלמידים היכרות מעמיקה עם השקפת העולם היהודית-ציונית וזיקה אליה, תוך פיתוח חשיבה עצמאית; להכיר לתלמידים את ארון הספרים היהודי ואת ספרות העולם; לחשוף את התלמידים לגישות מחשבתיות, להשפעות הדדיות ולזיקות בין תרבות ישראל לבין התרבות האנושית בכללה
- ה. לפתח דמות תלמיד ערכי, מוסרי, בעל מידות טובות ומעורב בחברה המקיפה אותו תוך הדגשת הערכים המוסריים-החברתיים שביהדות, חיזוקם והנחלתם לדורות הבאים ומתוך מעורבות חברתית אקטיבית וגילויי אחריות ואכפתיות
- ו. להוביל את התלמידים להכרה כי במדינת ישראל הם מממשים את זכותם ואת אחריותם לקיים מדינה יהודית עצמאית ודמוקרטית תוך יצירת קשר להיסטוריה ולמקורות היהודיים.

12.3 עקרונות התכנית

- א. תכנית הלימודים תיבנה בהדרגה ובהלימה לגיל התלמידים בשכבות א'-ט'.
- ב. התכנית תזמן בירור מעמיק של זהותו היהודית האישית של כל תלמיד תוך חיזוק יכולתו לקבל ולכבד בעלי זהות יהודית שונה.
- ג. "ארון הספרים היהודי" יהיה הבסיס ללמידה, להעמקה ולעיון בתרבות היהודית-הציונית.
- ד. במפגשי למידת עמיתים בין בתי הספר השייכים לחינוך המשלב יועלו רעיונות ויידונו עקרונות חינוכיים.
- ה. בעת בניית התכנית יש ליצור שפה משותפת לכל באי בית הספר מתוך זיקה למקורות ישראל.
- ו. יש להקפיד על קיום למידה פעילה וחוקרת בתחום הזהות היהודית ועל עידוד הפיתוח האישי והיצירתי של התלמידים.
- ז. אורחות החיים בבית הספר יבטאו עקרונות של קבלה וכבוד למסורת, לאמונות ולדעות שהתלמידים חונכו עליהם בבתיהם.
- ח. יש לגבש אורח חיים בית-ספרי מתוך מקורות היהדות.

12.4 פירוט תחומי הלימוד העיקריים ועקרונות הוראתם

בתי הספר של החינוך המשלב מחויבים לתכנית הליבה של משרד החינוך ולעמידה בדרישותיו. התכנים בתחומי לימודי היהדות הייחודיים לחינוך המשלב הם **תוספת** לתכנית הליבה והם יילמדו הן בתחום הפורמאלי והן בתחום הבלתי-פורמאלי.

הלימוד בחינוך המשלב ישלב התמודדות עם מקורות קלאסיים בגרסתם המקורית ועם מקורות מעובדים, **לפי רמת ההבנה של התלמידים בכל דרגת גיל ובהתאם ליכולתם**, תוך פיתוח גישה מכבדת למקורות ובתוך כך פתוחה וביקורתית.

שיטת הלימוד תעודד ערכים של סובלנות ופלורליזם, הכרה של האחר וכבוד כלפיו, דיאלוג בין התלמידים ובין המקורות ובניסן לבין עצמם, פיתוח החשיבה והיצירה האישית, וכן זיקה לערכי התרבות הכללית.

להלן מוצעים מוקדי למידה (צירים מארגנים) המתחייבים בחינוך המשלב שעל פיהם יורחבו הלימודים בשכבות הגיל השונות:

מקרא

בלימודי המקרא יוספו פרקים, תכנים וסוגיות מקראיות בזיקה משמעותית לפרשנות המקרא המתחדשת והמתמשכת עד היום.

כמו כן מוצע: (א) לקיים ימי תנ"ך מיוחדים, כמו חידוני תנ"ך, הצגות תיאטרון המבוססות על סיפורי המקרא וסיורים בהתאם לתכנית הלימודים; (ב) להציע לתלמידים להכין עבודות חקר ועבודות יצירתיות במהלך הלימודים.

פרשת השבוע

פרשת השבוע היא נושא רב-עניין בשיח היהודי. הרעיונות והערכים בפרשה והרלוונטיות שלהם לחיינו הם מוקד משיכה לעיסוק בה. בתי הספר המשלבים יפעלו להרחבת העיסוק בפרשת השבוע באמצעות עיון פרשני ויוצר וקריאה ביצירות ספרות בת זמננו. הלימוד יכלול רבדים פרשניים-היסטוריים שונים (מקרא, ספרות חז"ל, פרשנות קלאסית, פרשנות מודרנית, הגות, ספרות, אמנות ומוזיקה).

מוקדי הלימוד יהיו בהתאם לשכבות הגיל השונות, תוך עיסוק בסוגיות ערכיות רלוונטיות נבחרות.

לוח השנה העברי, חגים ומועדים

במוקד זה יעסקו הלימודים בהיכרות עם לוח השנה היהודי-ציוני כגורם מעצב בחיי העם והפרט, ידונו במשמעותם של המועדים השונים עבורם וילמדו את המקורות ואת הסוגיות המרכזיות העומדות בבסיס כל חג – הפן החקלאי, הסיפור ההיסטורי, המטען הערכי – ויכירו את הטקסים ואת המנהגים העיקריים השזורים בחגים ובמועדים. יושם דגש ערכי-אקטואלי על אופן חגיגת החג בקהילות ישראל השונות. בצד ברור הרעיונות והערכים המסורתיים המשתקפים בחגים יושם דגש על שיבת עם ישראל לארצו ועל מקומה המרכזי של ארץ ישראל בתפיסת החג. הבנת התלמידים את תוכני החג תחזק את זיקתם אל החגים בעולמם האישי, המשפחתי והקהילתי.

עולם התפילה והפיוט

התפילה והעיון בה הם אתגר מורכב לאדם המודרני. החינוך המשלב יציע היכרות חווייתית ועיונית בטקסטים יסודיים מן התפילה בימי החול ובימי שבת ומועד, ובתוך כך עיסוק באמונותיהם ובדעותיהם של התלמידים בשכבות הגיל השונות ביחס לקשר שבין אדם לאלוהים. יילמדו מושגים מעולם התפילה, כמו "סידור", "מחזור", "חזן", "ארון קודש" וכיו"ב, ותידונה שאלות העולות אצל תלמידים שאינם מחויבים להלכה: האם יש מקום לתפילה בחיים? אל מי מתפללים? האם התפילה היא צורך אנושי? האם יש מקום לתפילה אישית?

הלימוד יעסוק בהכרת סידור התפילה המסורתי ובגישות השונות לעולם התפילה. התלמידים יכירו מנהגי תפילה, נוסחים שונים ואת ההבדלים בתפילה בין זרמים, עדות וגישות שונות ביהדות וכו', וכן את מיטב הרפרטואר המוזיקלי העשיר והמגוון של קהילות ישראל השונות ושל הזרמים השונים המייצגים את המארג התרבותי-חברתי בישראל. בתחום הפיוט והזמר יכירו התלמידים פיוטים לשבת ולחג ופיוטים העוסקים במעגל החיים (למשל בר-מצווה) ובלוח השנה, וכן יתודעו לזמר העברי בזיקה למקורות היהדות ולפיוטים בתפילה החילונית והמתחדשת. יושם דגש על החלק החווייתי בהאזנה לזמירות ולפיוטים.

אמנות יהודית

האמנות, כמו הפיוט והמוזיקה, היא חלק מהיצירה היהודית, והיא מחזקת את הזהות היהודית של התלמיד. יושם דגש על היבטים אמנותיים של כל הנלמד בחינוך המשלב: פרשת השבוע, טקסים וכו'.

ספרות חז"ל ונושאים בתורה שבעל-פה

ספרות חז"ל היא יצירה מרכזית בתרבותו של עם ישראל. לימוד מקורות חז"ל הוא התשתית להיכרות עם תפיסות העולם של חכמים לגבי מקומם של היחיד ושל הכלל. תרבות בית המדרש יצרה שיטת לימוד ייחודית תוך שימוש במושגים כגון "חברותא", "שקלא וטריא", "תרבות המחלוקת", "פלפול" ועוד המשמשים עד היום. לימוד מקורות התורה שבעל-פה על סוגותיהם השונות בראייה של התפתחות וחידוש תרם לעיצוב אופיים של היחיד ושל העם. מגוון הטקסטים בתחומי ההלכה והאגדה מזמנים, לצד שיח ערכי, גם היכרות עם פתגמים, עם ביטויים, עם מושגים ועם מטבעות לשון.

בני ובנות מצווה

השאלות המרכזיות העומדות בפתחו של טקס הבר/בת מצווה עוסקות בהתבגרות ובאחריות. הטקס מציין את המעבר מילדות לבגרות הן מבחינת ההתפתחות הגופנית והן מבחינת קבלת עול מצוות והאחריות ההלכתית למעשים. חז"ל רואים בבן שלוש עשרה כשיר לקיים את כלל מצוות היהדות, ומכאן מגדירים אותו כ"איש" או כ"בר מצווה" (בן מצווה). ה"מתבגר" הופך לחלק לא רק של משפחתו הפרטית, אלא גם של החברה, הקהילה והעם.

טקס בר/בת מצווה נחשב לטקס מעבר חשוב הן בחברה הדתית והן בחברה החילונית. בין השאר מוטלות על הנערים ועל הנערות משימות שבמסגרתן הם נדרשים להוכיח את אחריותם כבוגרים. חלק מן המשימות כרוכות בלימוד, במחקר ובהתנדבות.

טקס הבר-מצווה במתכונתו היהודית-מסורתית השתמר כמעט ללא שינויים גם במסורת הציונית שהתפתחה במדינת ישראל. רוב החילונים והמסורתיים נוטים לשמר את המרכיב היהודי של הטקס - בעיקר העלייה לתורה וקריאת ההפטרה. אולם בשנים האחרונות ניכרת מגמה של שינוי הדרגתי: יותר ויותר אנשים מבקשים לעצב טקס משל עצמם, עם תכנים הקשורים לעולמם הרוחני הייחודי. יש שבוחרים לחגוג בבית-כנסת רפורמיים או קונסרבטיביים. יש שמוותרים לחלוטין על הטקס בבית-הכנסת ומסתפקים בציון האירוע במסיבה בחוג המשפחה.

התכנית בחינוך המשלב תכלול דיון במשמעות הטקס ובחשיבותן של מצוות, וכן בעלייה לתורה, בפרשת השבוע, בדרשה ובעיצוב הזהות האישית והמשפחתית.

נושאים בהגות היהודית

היצירה היהודית מתוך ארון הספרים היהודי לדורותיו תילמד באמצעות נושאים, הוגים וסוגיות מרכזיות. יבנה ציר זמן שבהלימה לו יילמדו המקורות ותתאפשר הכרת ההתפתחות של ההגות היהודית לאורך הדורות. נושאים אפשריים: צדק חברתי וסוגיות ערכיות רלוונטיות בתחום חיי הפרט, המשפחה, הקהילה, האומה והאנושות. יילמדו הוגים מתקופות שונות – ימי הביניים, תור הזהב, העת החדשה, הציונות – ונאומים ודיאלוגים מרכזיים. התלמידים יכירו שירים, תפילות ויצירות ספרותיות של הוגים אלה בנוסף על הגותם.

הציונות ומדינת ישראל

התלמידים יעסקו בעליות לארץ ישראל ובהתיישבות בה, בסיפורי הקמת המדינה, בסיפורי אתרים ויישובים, בסמלי המדינה ובמשמעותם, במגילת העצמאות ובמשמעותה, באישים מרכזיים בתולדות המדינה, בדמוקרטיה ובביטוייה במדינת ישראל, בהגות הציונית, וכל אלה יבואו לביטוי בעיקר בהוראת הנושאים האלה:

- היחס לארץ ישראל ולעלייה אליה במסורת היהודית
- התנועה הציונית
- גוונים בציונות
- "המזרחי" והציונות הדתית
- מתנגדי הציונות
- השואה והתקומה
- תולדות מדינת ישראל (העליות, פיתוח המדינה, הכנסת וחוקיה, צה"ל ומלחמות ישראל).

12.5 התחום הבלתי-פורמאלי

הלימוד הפורמאלי בשכבות הגיל השונות ילווה בפעילויות בלתי-פורמאליות. הלימוד יושלם מרכיבים חווייתיים להעמקת הלמידה ולהפנמתה (כגון סיורים לימודיים בבתי מדרש ועוד) וישאף לתרגום הערכים הנלמדים לשדה המעשה בתחום התרומה לקהילה, המעורבות החברתית, ההתנדבות וכו'.

הפעולות המומלצות בתחום הבלתי-פורמאלי:

- **הקמת בתי מדרש** מסוגים שונים לקהלי יעד שונים: הורים-מורים-תלמידים, מורים, תלמידים
- **קיום סיורים לימודיים** בנושאי זהות יהודית
- **קיום טקסים ואירועים** על פני לוח השנה
- **יצירת חיבורים בין-תחומיים** בין המקצועות השונים
- **תגבור שיעורי חברה/חינוך**
- **ריכוז והובלה של מעורבות והתנדבות בקהילה**
- **מתן ביטוי לערכי החינוך המשלב בחזות בית הספר.**

13. מדדי הערכה

13.1 מדדים חיצוניים

מימוש התכנית מחייב הערכה מעצבת חיצונית ובדיקה מתמדת לאורך זמן. זמן המעקב המזערי יהיה שלוש שנים מרגע קבלת ההכרה, ויהיה עליה להתמקד ביישום מטרות החינוך המשלב.

13.2 מדדים בית ספריים

יפותחו כלי הערכה ומדידה שיכללו, לבד מבחינות, גם דרכי הערכה מגוונות אחרות.

חוזר מנכ"ל תשעב/8(א), ט' בניסן התשע"ב, 01 באפריל 2012

תאריך עדכון אחרון: 13/07/2014

תנאי שימוש כל הזכויות שמורות © מדינת ישראל Copyright 1996-2017, © Terms of use The State of Israel. All Rights Reserved 1996-2017, © השימוש ביצירות ספרותיות באתר בחסות אקו"ם